

KDY A JAK ŽÁDAT O STAROBNÍ DŮCHOD

ČESKÁ SPRÁVA
SOCIÁLNÍHO ZABEZPEČENÍ

Odchod do starobního důchodu nebo předčasného starobního důchodu je důležitý životní krok. Je spojen s nezbytným úředním úkonem – podáním žádosti o důchod, předložením určitých dokladů a některými specifickými právy a povinnostmi. Odejít do starobního důchodu je právo, nikoliv povinnost.

1. Co je starobní/předčasný starobní důchod

Starobní důchod je jedním ze čtyř druhů důchodů českého důchodového systému (vedle důchodu invalidního, vdovského/vdoveckého a sirotčího). Podmínky nároku na starobní důchod stanoví zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Pro nárok na starobní důchod je třeba dosáhnout stanoveného důchodového věku a získat potřebnou dobu důchodového pojištění.

Dosažení důchodového věku není důvodem k ukončení zaměstnání či podnikání. Ve výdělečné činnosti je možné pokračovat i po vzniku nároku na starobní důchod. Výdělečnou činností vykonávanou po dosažení důchodového věku bez pobírání důchodu (tzv. „přesluhování“) dochází k navyšování procentní výměry důchodu. Podnikat či pracovat je možné i při pobírání starobního důchodu.

Před dosažením důchodového věku lze přiznat tzv. **předčasný starobní důchod** s tím, že je třeba získat potřebnou dobu důchodového pojištění. Ta se zjišťuje ke dni dovršení důchodového věku, nikoliv k datu přiznání předčasného starobního důchodu. Tento důchod je trvale krácen. V případě, že poživatel předčasného starobního důchodu bude vykonávat výdělečnou činnost v rozsahu, která zakládá účast na pojištění, výplata tohoto důchodu nenáleží. Po skončení takové výdělečné činnosti lze požádat o přepočítání tohoto důchodu. Po dosažení důchodového věku lze vykonávat výdělečnou činnost neomezeně (více na www.cssz.cz).

2. Doporučené úkony před podáním žádosti o starobní důchod

2.1 Je vhodné ověřit si důchodový věk, resp. datum jeho dosažení, a potřebnou délku doby pojištění, kterou je třeba získat pro nárok na důchod. Tuto skutečnost lze zjistit na webu ČSSZ pomocí důchodové kalkulačky ČSSZ, dotazem na okresní (v Praze Pražské, v Brně Městské) správě sociálního zabezpečení (OSSZ) či telefonicky na call centru ČSSZ. Je dobré předem zvážit požadované datum přiznání důchodu. Nemusí to být vždy datum dosažení důchodového věku. Datum, od kterého má být důchod přiznán, si volí sám žadatel.

2.2 Je možné požádat ČSSZ o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění, který obsahuje jak přehled evidovaných dob pojištění, tak i některých náhradních dob pojištění a u dob pojištění od roku 1986 též údaje o vyměřovacích základech a vyloučených dobách. To lze udělat online prostřednictvím **ePortálu ČSSZ** na adrese: eportal.cssz.cz nebo formou písemné žádosti zasláné na adresu: Česká správa sociálního zabezpečení, Křížová 25, 225 08 Praha 5.

K žádosti je možné použít tiskopis „Žádost o zaslání informativního osobního listu důchodového pojištění“, který je k dispozici na webu ČSSZ. Postačí však i písemná forma s uvedením rodného čísla, jména a příjmení žadatele a adresy, na kterou má být informativní list zaslán. Žádost lze zaslat rovněž e-mailem, je-li podepsaný uznávaným elektronickým podpisem, na adresu e-podatelny: posta@cssz.cz, nebo datovou zprávou do datové schránky ČSSZ ID: 49kaiq3.

2.3 Rychlejšímu vyřízení žádosti napomohou v předstihu opatřené a připravené doklady o dobách, které ČSSZ nemá v evidenci (nevidované doby jsou uvedeny v přehledu dob pojištění):

- doklady o studiu a vojenské službě se zpravidla předkládají až k žádosti o důchod,
- doba péče o dítě (děti) se dokládá až při podání žádosti o důchod,
- chybí-li v evidenci ČSSZ určitá doba zaměstnání, je třeba obrátit se na konkrétního zaměstnavatele, aby vyhotovil evidenční list důchodového pojištění; pokud zaměstnavatel nekomunikuje nebo již neexistuje, je možné požádat o pomoc zaměstnance OSSZ,
- chybí-li v evidenci ČSSZ období, kdy byl žadatel veden jako uchazeč o zaměstnání u úřadu práce, je možné požádat o potvrzení příslušnou pobočku úřadu práce, nebo tuto skutečnost sdělit při podání žádosti o důchod, aby OSSZ mohla chybějící potvrzení v rámci důchodového řízení sama vyžádat od Úřadu práce ČR,
- případné nesrovnalosti v dobách samostatné výdělečné činnosti je nutné řešit s pracovníky OSSZ.

3. Podání žádosti o starobní důchod

Žádost o důchod podává žadatel na **OSSZ podle místa trvalého bydliště**, v Praze na kterémkoliv územním pracovišti PSSZ. Žádost o důchod se podává osobně, případně je možné k tomuto úkonu zmocnit jinou osobu na základě udělené plné moci (nevyžaduje se její úřední ověření). Za občany, kteří nemohou podat žádost o důchod sami vzhledem ke svému zdravotnímu stavu, mohou s jejich souhlasem a na základě potvrzení lékaře o jejich zdravotním stavu žádost podat jejich rodinní příslušníci.

Žádost s žadatelem sepíše pracovník oddělení důchodového pojištění a je možné podat ji nejdříve čtyři měsíce před požadovaným dnem přiznání důchodu. Později je to možné kdykoliv. U předčasného starobního důchodu však platí, že jej nelze přiznat zpětně, ale nejdříve od data podání žádosti. Den přiznání důchodu se v tomto případě považuje za den vzniku nároku na důchod.

Podat žádost o důchod je možné kterýkoliv úřední den, není nutné se předem objednávat. Ten, kdo si chce pro tento úkon sjednat konkrétní termín, má možnost využít službu „online objednávání na pracoviště“ na webu ČSSZ. Sepsání žádosti je časově náročný úkon, při němž je třeba uvést a ověřit mnoho údajů, např. také informace o výdělečné činnosti v zahraničí, nařízené exekuci nebo insolvenční, nebo pobírání důchodu od jiné instituce apod. Je důležité uvádět přesné, konkrétní a pravdivé údaje.

3.1 Potřebné doklady

- nezbytný je **doklad totožnosti**, tj. občanský průkaz, případně cestovní pas či povolení k pobytu (nemá-li žadatel žádné doklady k dispozici, postačí k sepsání žádosti o důchod pouze platný doklad totožnosti),
- doklady o době studia (popřípadě učení), a to i v případě, že nebylo dokončeno (pro nárok na důchod a jeho výši nemá přímý vliv stupeň dosaženého vzdělání, ale délka doby studia, proto je nutné předložit doklady, z nichž je tato skutečnost patrná):
 - potvrzení školy o délce studia,
 - výuční list,
 - vysvědčení z jednotlivých ročníků a maturitní vysvědčení,
 - výkaz o studiu (index), vysvědčení o státní závěrečné zkoušce, diplom,
- doklady o době vojenské služby:
 - vojenská knížka,
 - potvrzení Správního archivu Armády České republiky (nám. Republiky 408/4, Olomouc, 77900 Olomouc 9),
- doklady prokazující výchovu dětí nebo péči o děti:
 - rodné listy dětí nebo výpisy z matriky narození, popř. jiné doklady o době a rozsahu péče (např. rozsudek soudu o osvojení nebo svěřením dítěte do péče),
- doklady o dobách pojištění nebo náhradních dobách (např. doba evidence u úřadu práce, doba péče o osobu závislou na péči jiné osoby aj.), které nejsou uvedeny v informativním osobním listu důchodového pojištění nebo o nichž je žadateli známo, že je ČSSZ nemá ve své evidenci,
- pro výplatu důchodu na účet je třeba předložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „*Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice – majitel účtu*“ nebo „*Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet manžela (manželky) v České republice*“. Oba tyto tiskopisy jsou k dispozici na OSSZ a na webu ČSSZ.

Doklady (např. o zaměstnání, studiu apod.), které budou předloženy dodatečně, budou následně posouzeny a zohledněny. Doklady, které již ČSSZ ve své evidenci má, se nepředkládají. Stejně jako doklady:

- o době samostatné výdělečné činnosti (má v evidenci OSSZ),
- o době dobrovolného důchodového pojištění (má v evidenci OSSZ),
- o pobírání důchodu, který byl nebo je vyplácen ČSSZ,
- o době zaměstnání/pojištění v cizině – členských státech EU či státech, s nimiž má ČR uzavřenou smlouvu o sociálním zabezpečení (vyžádá ČSSZ v rámci důchodového řízení od příslušné zahraniční instituce).

4. Řízení o nároku na starobní důchod, vydání rozhodnutí

Žádost o důchod je po sepsání na OSSZ postoupena ústředí ČSSZ, v jehož kompetenci je rozhodnout o nároku na důchod a jeho výši. Zákonná lhůta pro vyřízení činí 90 dnů (zpravidla je však žádost vyřízena dříve). Délka vyřízení závisí na tom, zda jsou v evidenci ČSSZ všechny podklady.

O přiznání důchodu zasílá ČSSZ žadateli písemné rozhodnutí. V něm je uvedeno, od jakého data byl důchod přiznán a v jaké výši. Přílohou rozhodnutí je tzv. osobní list důchodového pojištění s přehledem dob pojištění a výdělků, které byly pro důchod započítány.

Pokud nebyly podmínky pro nárok na důchod splněny, je žadateli zasláno rozhodnutí o zamítnutí žádosti, v jehož odůvodnění jsou důvody zamítnutí specifikovány.

5. Nesouhlas s rozhodnutím, námítky, žaloba

5.1 Možnost podání námitek

Pokud občan nesouhlasí s rozhodnutím ČSSZ, může proti němu podat písemné námítky do 30 dnů ode dne jeho doručení. Námítky lze podat přímo u ČSSZ nebo prostřednictvím kterékoliv OSSZ. ČSSZ přezkoumá rozhodnutí v plném rozsahu, přičemž ho může potvrdit, zrušit nebo změnit. Námítky lze poslat i e-mailovou zprávou podepsanou uznávaným elektronickým podpisem nebo prostřednictvím datové schránky. Z podání musí být patrné, které rozhodnutí účastník řízení napadá, v čem spatřuje jeho nezákonnost a čeho se domáhá.

V námitkovém řízení rozhodují úřední osoby, které nerozhodovaly v předchozím řízení. Námítky jsou řádným opravným prostředkem ve správním řízení.

Námítky není třeba podávat tehdy, když žadatel chce důchod přiznat od jiného data, než původně požadoval. V takovém případě je možné do 30 dnů od doručení rozhodnutí požádat ČSSZ o změnu (posunutí) data přiznání důchodu.

5.2 Možnost podání žaloby

Pokud občan nesouhlasí s výsledkem námitkového řízení, má možnost podat u příslušného soudu správní žalobu. O žalobě ve věcech důchodového pojištění rozhodují krajské soudy, v Praze Městský soud. Námitkové řízení je přitom nezbytné k tomu, aby se uvedenou žalobou proti rozhodnutí ČSSZ mohl příslušný soud zabývat.

O dávkách důchodového pojištění určitých skupin zaměstnanců (např. vojáků z povolání, policistů, hasičů, příslušníků BIS a Vězeňské služby ČR aj.) rozhodují ministerstva obrany, vnitra a spravedlnosti.

Další důležité informace shrnuje „Příručka budoucího důchodce“. Podrobnější informace jsou k dispozici také na www.cssz.cz. Odbornou pomoc a informace vztahující se ke konkrétní situaci občana poskytnou odborníci OSSZ v místě jeho bydliště nebo call centra na bezplatném telefonním čísle 800 050 248 (ze zahraničí lze volat tel. č. +420 257 066 077).

Co by měl vědět starobní důchodce

- O přiznání důchodu ČSSZ zašle rozhodnutí. Nevydává však žádný univerzální „průkaz důchodce“. Potvrzení o pobírání důchodu či jeho aktuální výši vydá v případě potřeby OSSZ.
- Informace o tom, kdy důchod v daném roce nepodléhá zdanění a kdy naopak musí důchodce podat daňové přiznání, sdělí finanční úřad.
- To, že byl žadateli přiznán důchod, je třeba oznámit zdravotní pojišťovně, u které je klient registrován. Za důchodce, kteří při pobírání důchodu nejsou výdělečně činní, platí zdravotní pojištění stát.
- Důchod je možné vyplácet dvěma způsoby – na účet důchodce nebo jeho manžela/ky u peněžního ústavu, nebo v hotovosti (zpoplatněno, za každou splátku důchodu zaplatí klient 21 Kč, o tento poplatek je pak nižší vyplácená částka důchodu) na adresu bydliště prostřednictvím České pošty. Způsob výplaty si budoucí důchodce volí při sepisování žádosti o důchod. Pro výplatu důchodu na účet je třeba předložit vyplněný a bankou potvrzený tiskopis „*Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet v České republice – majitel účtu*“ nebo „*Žádost o zařízení výplaty důchodu poukazem na účet manžela (manželky) v České republice*“. Tyto tiskopisy jsou k dispozici na OSSZ a na webu ČSSZ. ČSSZ je možné kdykoliv požádat o změnu způsobu výplaty.
- Důchodce má povinnost do 8 dnů ohlásit ČSSZ všechny skutečnosti, které mají vliv na trvání nároku na důchod a jeho výplatu, tj. zejména změnu adresy, změnu čísla účtu pro zasílání důchodu apod.
- Lidé, kteří při pobírání důchodu nadále pracují, mohou o přiznání důchodu informovat svého zaměstnavatele. Poživatel „předčasného“ starobního důchodu má povinnost tuto skutečnost oznámit zaměstnavateli.
- Poživatelé starobních důchodů, kteří při pobírání důchodu pracují a jsou účastní nemocenského pojištění, mají kratší podpůrní dobu pro výplatu nemocenského. Nemocenské se jim vyplácí nejdéle 70 kalendářních dnů při jedné pracovní neschopnosti, ne však víc než 70 dnů za kalendářní rok. Současně také platí, že se jim nemocenské vyplácí nejdéle do dne skončení zaměstnání.
- Ten, kdo při pobírání starobního důchodu vykonává výdělečnou činnost zakládající účast na pojištění, může po 360 kalendářních dnech této činnosti požádat o přepočtení důchodu. Žádost o přepočtení je možné podat nejlépe prostřednictvím OSSZ podle místa trvalého bydliště, případně zaslat přímo na ústředí ČSSZ.

Informace v letáku jsou zjednodušené a vycházejí z právních předpisů účinných ke dni jeho vydání. Jejich plné znění je uvedeno v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění a v zákoně č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení. Konkrétní případy a situace vysvětlí klientům pracovníci OSSZ.